

Billeberga kyrka

Lunds stift

Kulturhistorisk karakteristik och bedömning

KARL JOHAN KEMBER, 2015-06-26

jais
arkitekter
—

Svenska kyrkan
LUNDS STIFT

Billeberga kyrka

Svalövbygdens pastorat, Rönnebergs kontrakt, Lunds stift
Billeberga socken, Billeberga 9:3, Svalövs kommun, Skåne län, Skåne

Beskrivning och historik

Kyrkomiljön

Billeberga ligger i södra delen av Svalöv kommun i ett kuperat slättlandskap med utmärkta jordar. Från närområdet i sydväst har man påvisat flera stenåldersbosättningar, och i tätortens omgivningar finns många gravhögar från bronsåldern bl.a. den stora Klövhög. Billeberga växte fram som ett jordbrukssamhälle, som innan storskiftet vid 1700-talets slut bestod av 19 gårdar, grupperade längs den medeltida kyrkan, bygatan och Braån. Kring bykärnan låg odlingsmarken indelad i tresädesvångar.

1865 invigdes järnvägen från Helsingborg och Landskrona mot Eslöv, och Billeberga fick en station längs stambanan. Detta blev starten för en förändring av samhället, som successivt raderade ut spåren av bondbyn till förmån för ett mer industriellt inriktat produktionsamhälle. Här byggdes bank, verkstäder, olika affärer, läder- och cigarrfabriker, ofta i karakteristiskt rött tegel, runt den nya kyrkan som stod klar 1861. Samtidigt revs den gamla kyrkan, som låg ca 100 m väster om sin föregångare, och dess begravningsplats övergavs. På den finns idag en ödekyrkogård med en minneslund, se vidare under *"Kyrkogården"*. Både dagens kyrkoanläggning och ödekyrkogården ligger inom fornlämning Billeberga 27:1, som utgörs av Billeberga bytomt före skiftena enligt 1797 års karta.

Dagens Billeberga består till största delen av friliggande bostadshus, samlade norr om den gamla landsvägen kring kyrkan. Här och där bryts bebyggelsen av hagmarker, som når ända in till samhällets centrala delar. Den äldre bebyggelsen avgränsas i söder av Braåns dalgång och i norr av järnvägen, som ligger i anslutning till kyrkogården. Söder och öster härom har byn expanderat med kluster av modernare villor, liksom med serviceinrättningar, bl.a. handelsträdgård och några matställen. Sydväst om kyrkan ligger den gamla brandstationen med sitt karakteristiskt höga trätorn. I kyrkogårdens östra gräns ligger den gamla sockenstugan, som tidigare använts som både bårhus och kommunalhus, men idag brukas för toalett och förråd. Norr om kyrkogården på andra sidan järnvägen finns ett församlingshem, en låg byggnad uppförd i rött tegel. Huset ligger vid randen av ett litet grönområde som kallas Dalen. Kyrkoanläggningen ligger inom riksintresse för naturvården Saxån- Braån.

Kyrkobyggnaden

Billeberga kyrka byggdes 1861-62, strax väster om den medeltida kyrkoanläggningen. Den romanska kyrkan hade rakslutet kor, ett relativt litet långhus och var tillbyggd med torn och vapenhus åt både norr och söder. Byggnaden pryddes av trappgavlar, och sydost om kyrkan stod en klockstapel i trä.

Under senare delen av 1700-talet blev kyrkan uppenbart för liten för den växande församlingen, och vapenhusen gjordes i omgångar om till bänkinredda korsarmar. Ingreppen ledde till att det medeltida murverket försvagades, och kyrkan förföll under 1800-talets början. En annan anledning till detta var, att dåvarande kyrkoherden Nils Dunér lät sockenborna hjälpa till med hans jordbruk vid prästgården, vilket tog tid och kraft från kyrkan. Dunér och församlingen blev snart ovänner, och församlingen föreslog att den gamla kyrkan skulle ersättas av en ny på en ny plats. 1851 tog arkitekten Hans Jakob Strömberg därför fram ett omfattande ombyggnadsförslag, som snart bestreds av både Carl Georg Brunius och de skånska myndigheterna. De menade, att om församlingen inte ville reparera kyrkan på ett varsamt sätt, så var det bättre att bygga en ny kyrka efter Överintendentsämbetets rekommendationer. En av dess arkitekter Fredrik Wilhelm Scholander, tillika professor i byggnadskonst, kom till slut att ta fram ritningarna för den nya kyrkan. För att tillmötesgå församlingen anpassade han dock handlingarna, så att de nästan helt överensstämde med Strömbergs förslag.

Den nya kyrkan anläggs med ett brett, tresidigt avslutat långhus och ett västtorn. Till tornväggarna tillvaratas material från den gamla kyrkan. Fasaderna putsas och vitmålas, taken skiffertäcks och fönstren görs av gjutjärn. Långhusets och tornets rösten förses med trappgavlar, och tornets västfasad med ett rikt artikulerat entréparti. En orgel installeras med orgelfasad efter Helgo Zetterwalls ritningar. Byggnadsarbetet, lett av byggmästaren Haf från Viken, förefaller varit av enklaste sort, och redan några år efter invigningen får man byggtekniska problem. Enklare reparationer görs 1868, 1876 läggs yttertakets om, 1877 förnyas tunnvalvet över långhuset och 1880 repareras tornets takstol som var förstörd av röta.

I början av 1910-talet finns planer på en restaurering, tankar som snabbt grusas då kyrkan eldhärjas under våren 1915. Endast yttermurarna blir kvar, och med dessa som begränsning återuppförs kyrkan efter Theodor Wåhlins handlingar. Den görs till stora delar som den gamla, bl.a. återskapas tornets trappgavlar och entréparti, men får också nya drag. Den mest framträdande skillnaden är det nuvarande tegeltäckta säteritaket, som väljs då Wåhlin inte uppskattade de tidigare mycket breda takfallen. Kyrkan får nytt golv av kalksten och hela inredningen förnyas i jugendaktig stil.

1939 görs reparationsarbeten på murar, tegeltak och avvattning.

1970 görs en invändig ommålning av bänkar, väggar och tak efter domkyrkoarkitekt Eiler Graebes instruktioner.

1979 görs en stor renovering efter Forsberg& Wikerstål arkitekters ritningar, som bl.a. omfattar omputsning och -målning, nya solbänkar av kalksten, zinkplåtinklädning av säteritakets vertikala parti (italianen), reparation av tornstakstolen och taklanterninen och isolering av valven.

Exteriör

Kyrkobyggnaden består av ett långhus med tresidig avslutning [1] och ett västtorn [2]. Kyrkan är troligen grundlagd på en kallmur av sten. Sockeln, putsad och avfärgad i grått, är svagt förkroppad med en skråkant till dagermuren. Yttermurarna består av gråsten med inslag av sandsten, frånsett trappstegsgavlarna, tornets entréportik och omfattningarna som är tegelmurade. Tornets- och långhusets trappgavlar har vardera fem tinnar, avtäckta med tegel och prydda av slätputsade nischer med droppstensdekor. Ytorna är spritputsade med slätputs kring listverk och nischer. I tornets övre delar ingår sandstenskvadrar, som kommer från den gamla kyrkans murverk.

[1]: Västtorn med entréportik

[2]: Kyrkan mot öster med säteritakets lanternin

Samtliga fönster- och lucköppningar är spetsbågigt täckta, frånsett ett rundfönster på tornets västfasad. Fönsteröppningarna är tvåspråkiga med solbänkar av kalkstensskivor. Fönstren är tillverkade av inmurade gjutjärnsbågar, uppbyggda av en nedre del med två diagonalspröjsade rutor skilda av en mittpost, och därovan ett masverk prytt med fyrpass- och fiskblåsemotiv. Fönsteröppningarna till koret består av tre fönster inskrivna i en putsad nisch. De två undre är utformade med träkarmar. Ljudluckorna, varsin i respektive väderstreck, är parluckor klädda med brunmålad träpanel.

Kyrkan har tre entréer, huvudentrén genom tornet, en sidoentré till långhuset söderifrån och en dörr till sakristian i öster. Den utskjutande tornportiken [1] kröns av en tretrappad gavel med ett kraftigt förhöjt mittparti, där ett rundfönster skrivits in i en flersprångig nisch. Trapptinnarna är avtäckta med tegel. Portomfattningen, som är spetsbågig i flera språng, omges av ett brett, vitputsat band med sicksackdekor. Porten är en omålad pardörr, klädd med stående ekpanel, upphängd på bandgångjärn. Ovan dörren finns ett lunettfönster. De övriga portarna har en liknande utformning, frånsett att den i öster är stickbågigt täckt. Samtliga dörrar nås via trappor. Vid långhusets nordvästra fasad finns en plåttäckt nedgång, som leder till en källare under kyrkan.

Långhuset täcks av ett säteritak med enkupigt rött taktegel, utformat med två nivåer åtskilda av en italian klädd med obehandlad zinkplåt. Längs väggen finns små rektangulära fönsteröppningar in till långhusvinden. Den östra sidan [2] har en tältformad avslutning med en lanternin, som för ner ljus till koret. Torntaket är korsformat och täckt med samma tegel som långhuset.

Interiör

Vapenhuset i tornets bottenvåning har golv och sockel av gråa och röda kvadratiska kalkstensplattor. Taket och väggarna är vitmålade med modern färg. Bjälklaget till första tornvåningen är utfört med murade och vitputsade stickvalv mellan bärprofiler av kasserad räls. I nordvästra hörnet finns en spiraltrappa av gråmålat gjutjärn, som leder till tornets övre våningar. Öppningen mot långhuset är spetsbågig med en pardörr av brunlaserat trä. Varje dörrblad har två speglar, den övre utformad som en glasöppning med grönt råglas och ett solkorsinspirerat spröjsverk. Ovan porten sitter en inmurad inskriptionstavla.

Från vapenhuset kommer man in under den ekådrade orgelläktaren [7], som bärs av kvadratiska träpelare med volutformade konsolkapital. Läktarbjälklagets undersida är utformad som ett kassetak, som döljer de ovanföriggande balkarna. I facken hänger mässingsarmaturer. Till läktaren leder två u-formade trappor vid långhusets västra sida, båda brunmålade med kraftiga handledare av trä. Läktarbarriären består av en tät lockpanel mellan fyrkantiga pelare, och däröver en rad med korta balusterdockor, som bär den förkroppade handledaren. Mittpartiet är framskjutet.

Långhuset [3] är indelat i ett brett mittskepp och smalare sidoskepp åt norr och söder. Varje skepp består av fem travéer med spetsbågiga kryssvalv med rektangulära ribbor, som bärs upp av korintiska pelare med granitsockel. Pelarna stagas till yttermurarna med dragjärn. Mitt-, tvär- och sidogångar har golv och sockel av grå och röda kalkstenplattor, lagda på samma sätt som i vapenhuset. I bänkkvarteren ligger ett brunmålat brädgolv. Väggarna och valv är putsade och målade med en modern färgtyp.

Fönstren, som saknar innerbågar, sitter i slätputsade nischer med kraftigt snedställd fönsterbänk. I taket hänger två stora ljuskronor av punsad och driven mässing.

[3]: Långhuset mot koret

Koret avskiljs från långhuset med en trappa av kalksten. Den främre delen av koret är framskjuten, med plats för dopfont och diverse möblering, medan det femsidiga högkoret ligger bakom en spetsbågig triumfbåge. Sidorna markeras med väggkolonetter, som bär upp en arkad med spetsbågar. I bågfälten finns dekorationsmålningar från 1917 av konstnärinnan Ernestine Nyrop, som föreställer från vänster till höger: En ängel med gloria, två herdar, Maria med Jesubarnet, aposteln Lukas och en ängel med textband. Högkoret täcks av ett stjärnvalv, vars sex ribbor har ovalt tvärsnitt. De möts i en rund ljusöppning, som filtrerar ner ljus till koret genom taklanterninen.

Vid långhusets sydöstra hörn och korets södra sida finns brunmålade dörrar av ramverkstyp som leder in till rummen bakom koret. Sakristian ligger på södra sidan, medan det norra utrymmet används för förvaring. Rummen har vävade och vitmålade väggar och tak, sakristian golv av laminat och förrådet av vitmålade bräder. Mellan de båda rummen finns ett litet förrum, ett vindfång till östporten.

Tornets andra våning har betonggolv, vitmålade väggar och ett murat bjälklag lika det över vapenhuset. En trätrappa leder upp till nästa våning, där man ser klockbockens underdel och når vinden ovanför långhuset. Bjälklaget mot klockvåningen är av trä

med bjälkar i två nivåer, väggarna är putsade och golvet av obehandlat trä. Klockrummet har ett likartat utförande och är delvis öppet mot taknocken. Längs yttermurarna finns landgångar som gör det möjligt att inspektera torntaket. I murverket kan skönjas inslag av sandsten som återvunnits från den gamla kyrkan. Klockbocken är liksom spiran av fur. Torntaket är inbrädat och förstyras med korsande dragstål.

Långhusets taklag är en stolpkonstruktion av fur [4]. I dess nedre del består den av en lejd, som är sammanfogad med sparrar och dubbla tassar. Från dess insida går vertikala stolpar uppåt längs italianens insida. På stolparna ligger en lejd, som bär dubbla bindbjälkar och sparrarna till det övre takfallet. Sparrarna hålls samman av ett hanband. Mellan sparrar och tassar löper snedställda strävor. Taket är inbrädat. Mot koret finns en dörr till rummet ovanför korvalvets opalglastäckta ljusöppning. Ljusschaktet är klätt med vitmålad träpanel. I yttertaket finns en lanternin [5] med ett bärverk av aluminium, ställd på en zinkinklädd sarg ovanpå takets träsparrar.

[4]: Långhustakets stolpkonstruktion

[5]: Lanternin

Inredning och inventarier

Altaret är en ramverkskonstruktion av brunlaserat trä.

Altaruppsatsen är en konstruktion av brunlaserat trä i gotiserande stil. Predellan bär upp en rektangulär texttavla, som flankeras av fialer och överst pryds av en korsbågefris. På texttavlan finns en förgylld inskription.

Altarringen är gestaltad 1915 av Theodor Wåhlin. Den är i brunlaserat trä med en rektangulär form. Barriären, som består av ett genombrutet gallerverk mellan fyrkantiga stolpar, avslutas av täta gavlar som efterliknar bänkkvarterens. Handledare och knäfall är klädda med brun sammet.

Dopfunten av kalksten är från 1918 och ritad av Wåhlin. Funten består av en åttasidig bas, ett åttasidigt skaft och en rund cuppa med sammanflätade spiralmotiv kring evangelisternas symboler.

Predikstolen [6] i brunlaserat trä är utformad 1915 av Wåhlin. Den sexsidiga korgen står på ett vitputsat fundament med granitsockel. Korgen har fem täckta fält, i hörnen prydda med förgylld arabeskdekor, mellan ett övre- och undre förkroppat listverk. Under överliggaren märks en tandsnittsfris och en inskriptionsrad. Ovanför korgen hänger en sju-sidig baldakin fästad till valvpelaren. På ljudtakets sidor finns kymation, inskriptioner och i hörnen änglamasker. Taket avslutas av en snirklig växtfris med uppstickande spiralformade fialer. Undersidan är smyckad med strålgans och i mitten en hängande duva. Trappan till predikstolen är rak med tät räckesbarriär av ramverk.

[6]: Predikstol

[7]: Orgelfasad och orgelläktare

Bänkinredningen i brunlaserat trä är byggd efter Wåhlins ritningar från 1915. Bänkarna är öppna med segmentbågigt täckta gavelskärmar smyckade med solkors. Ryggarna är uppbyggda med ramverk och fyllningar. Bänkarna är utrustade med psalmbokshylla, klädkrokar, fotstöd, ljushållare och lösa dynor.

Orgeln, byggd 1967 av Mårtenssons orgelfabrik i Lund, har 18 stämmor fördelade på två manualer och pedal. Spelbordet av ek är inbyggt i *orgelfasaden* [7], som är bevarad från Wåhlins ombyggnad av kyrkan 1915. Fasaden i brunlaserad ek har öppna pipfält, de mittersta förhöjda, placerade i två nivåer och dekorerade med vegetativa dekorer. Sidopartierna är snedställda med vardera två pipfält.

Kyrkklockorna är gjutna 1916 av metallen från de gamla klockorna, som skadades vid branden 1915. Både stor- och lillklockans mantlar är prydda med inskriptioner.

Övrigt

Utöver de fasta inventarierna finns i kyrkan flera lösa föremål som ritats av Theodor Wåhlin, däribland en *kollektbössa* och två *psalmnummertavlor* i brunlaserat trä.

Kyrkogården

Den nuvarande kyrkan och kyrkogården ligger ca 100 m väster om den medeltida anläggningen, som revs och överges under 1860-talet då den nya kyrkan uppförs. På denna plats finns idag en ödekyrkogård med en minneslund.

Valet av plats för den nya kyrkogården var föremål för debatt i församlingen; ägare till den nuvarande tomten var dåvarande kyrkoherden Nils Dunér, som upplät marken för sitt jordbruk. Dunér ville till varje pris hindra att den nya kyrkan uppfördes på hans åkrar, men efter en seg kamp tvingades han ge efter för församlingsviljan. Den nya kyrkogårdens utsträckning fastställdes genom lantmäteriförrättning 1859, och två tunnland mark styckades av till en rektangulärt formad begravningsplats. Här finns idag kistgravplatser, urngravplats och minneslund. En askgravplats är påbörjad och färdigställs under 2015. Lapidarium saknas.

Ödekyrkogården

Ödekyrkogården, fornlämning Billeberga 7:1, ligger inbäddad i villakvarteret väster om Nya kyrkogården, omringad av järnstaket och olika slags buskar. Marken är gräsbesådd och har en parkliknande karaktär, dominerad av höga träd. I norra delen är den gamla kyrkan markerad i form av en buxbomshäck, och med ett träkors rest vid koret. Längs häcken ska enligt arkivuppgifter finnas ett 15-tal äldre gravstenar. På ödekyrkogården finns kyrkans minneslund, en liten platsbildning med ljusbärare och blomsterhållare omgivna av grönska.

Nya kyrkogården

Kyrkan ligger mitt på den nya kyrkogården, omgiven av singelgångar, som leder ut till gravkvarter och entréer, en i varje väderstreck. Runt kyrkogården löper en krans av lindar och ett järnstaket med grindpartier i väst och syd. Staketet i norr har en delvis annan utformning med en öppning mot grönytan och järnvägen, och istället för träd finns ett buskage med syrén, paradisbuske och spirea. En oxel står kvar som rest från en nu försvunnen trädrad. I väst- östlig riktning löper en huvudgång kantad av lindar mellan parkeringen i väster och f.d. sockenstugan i öster [11]. I den västra gångens mitt löper ett stråk av frilagda cementplattor mot tornets västportal.

På kyrkogården finns en variation av gräs- och grustäckta ytor. Kvarteren längst i väster består av grusgravar, kantade av buxbom och ställda mot rygghäckar av bok [8].

Därefter följer en del med mot nordväst grusgravar inramade med buxbom, sten eller järnstaket, och mot sydväst gräsgravar. De är ställda mot rygghäckar i stenkantade planteringsrännor. Övriga ytor av kyrkogården är grästäckta och uppluckrade med fritt placerade gravar, antingen utan inramning, eller omgärdade av grus med buxbom eller stenkant. Söder om kyrkan finns en mandorlaformad platsbildning med gångar kring en grässatt yta, som hyser några gravar kantade av buxbom eller järnstaket. Norr om kyrkan finns en urngravplats [9], uppbyggd med plattsatta gångar kring små kvadrater, där gravplatserna är placerade runt hängaplar. Mellan de enskilda gravstenarna finns formklippta barrbuskar. Längre ner mot järnvägen pågår arbetet med en cirkulär askgravplats, som på sikt kommer omges av olika slags grönska. I mitten finns en stor minnessten. De avlidnas namn kommer att finnas på lövformade bronsskyltar. Askgravplatsen blir helt färdigställd under 2015.

Det äldsta gravmaterialet är från tiden kring förra sekelskiftet. En sammanhängande koncentration av gravar från denna tid märks i det sydvästra hörnet av kyrkogården, däribland flera obeliskformade diabasvårdar [10], liksom ”monument” i storformat och höga stenar med bruten topp. I kvarteren med rygghäckar dominerar yngre, lägre och fabriksgjorda granitvårdar. Bland de mer annorlunda utformade gravarna från modern tid märks Säves familjegrav, som ger associationer till flyget. Sven Fredrik Säve var kapten i flygvapnet.

[8]: Grusgravar med rygghäckar

[9]: Urngravplats

[10]: Gräskvarter med obeliskvårdar

[11]: Mittaxel mot f.d. sockenstuga

Byggnader på kyrkogården

I östra kanten på nya kyrkogården finns en förrådsbyggnad med toalett, som tidigare använts som bårhus, kommunalhus och sockenstuga [11]. Huset är vitputsat med rött taktegel. Gavelrösten och framskjutna entrépartier är försedda med trapptinnar.

Kulturhistorisk karaktärisering för Billeberga kyrkoanläggning

Billeberga kyrka ligger centralt i den lilla byn mellan Braån och järnvägen, som båda utgör fysiska barriärer i närmiljön. Denna placering, som idag förefaller så logisk, har dock en begränsad historia. I början av 1800-talet lät dåvarande kyrkoherden Nils Dunér sockenborna arbeta vid hans prästgård, som successivt gjordes om till ett mönsterjordbruk, vilket gjorde att tiden och orken att hålla den medeltida kyrkan i skick begränsades. Genom en lång kamp lyckades församlingen mot sin kyrkoherdes vilja uppföra en ny kyrka på dagens plats, ca 100 m öster om den äldre anläggningen. Den nya kyrkan blev centrum i omvandlingen av Billeberga till ett mer industri- och serviceinriktat samhälle. Runt kyrkan märks idag inga spår av bondbyn, däremot den gamla brandstationen och några tegelhus från tiden kring förra sekelskiftet. Kontinuiteten till den gamla miljön finns kvar genom att den gamla kyrkogården är bevarad som ödekyrkogård, och är plats för kyrkans nu använda minneslund.

Den nya kyrkogården karakteriseras av omväxlande grusade kvarter och omväxlande gröna ytor. De västligaste ytorna är strama med grusgravar, omgärdningar av buxbom och ryggäckar, som liksom utformningen med alléer är typiskt för mellankrigstidens kyrkogårdsgestaltning. Mot norr är trädkransen ersatt av buskar som avskärmning mot omgivningen. De östra ytorna har i huvudsak en rationell och informell karaktär med gräsbesådda ytor, kvarter utan begränsning och flertalet gravplatser utan synlig inramning. Anläggandet av urlund, tätt på kyrkan, minneslund och askgravplats bidrar till ny aktivitet och stärker intrycket av en kyrkogård i ständig förändring.

Framväxten av Billeberga kyrka har omgivits av många problem, vilket fört flera namnkunniga arkitekter till samhället. Kyrkan byggdes 1861 efter Fredrik Wilhelm Scholander som av smidighetskäl anpassade handlingarna till Hans Jakob Strömbergs liggande förslag. Den kyrka som uppfördes var tidstypiskt gotiskinfluerad kyrka, bred och rymlig för att ge plats åt många, med välartikulerade entréer och droppformade friser. Tornet försågs med trappgavlar åt alla väderstreck, något som vid tiden ansågs som estetiskt misslyckat. Kyrkan drogs genast med tekniska problem, och när den brann ner tvingades man återuppföra kyrkan efter Theodor Wählins ritningar. Han

behöll de flesta av den gamla kyrkans typiska drag, men lade bl.a. till ett säteritak i två i nivåer, vilket på ett fint sätt löser upp de annars mycket breda takfallen. Wåhlins lösning med en lanternin över koret, som dock inte var planerad från början, har ett stort originalitetsvärde. Den runda himlaöppningen i valvhjässan ger koret ett fint ljus, en konstnärligt skicklig lösning som möjligen kan associeras till internationella förebilder. Utöver ovanstående mer ovanliga inslag präglas exteriören av sina spetsbågiga masverksfönster i gjutjärn som ännu saknar innerbågar, något som ger en god ljusförling interiört. Dagens färgsättning med vitputsade väggar och grå sockel efterliknar den ursprungliga.

Kyrkans interiör karakteriseras helt av Theodor Wåhlins omdaning. Av stor betydelse för upplevelsen av kyrkorummet är de tre skeppen, som ger en delning åt det annars mycket breda långhuset. Mittskeppet är förhöjt med en hög spetsbågig triumfbåge i fonden, drag som ger kyrkorummet en gotisk höjdsträvan. Variationen av stenmaterial med granitsocklar, sandstenskapitäl och kalkstensgolv ger kyrkorummet en rik materialitet och visar, liksom korets dekorationsmålningar av konstnärverkaren Ernestine Nyrop, på en medveten och varsam bearbetning. Wåhlin tillförde gärna dekorationsmålningar i sina kyrkor under 1910-talet. Även innerdörrarna är vackert utförda, i synnerhet den mellan långhuset och vapenhuset.

Inredningen är väl sammanhållen, nästan uteslutande skapad av Wåhlin, vilket är av betydande värde, då så pass kompletta kyrkoinredningar generellt är relativt sällsynt. Bakom Wåhlins hand finns såväl altarring, bänkinredning, predikstol, orgelläktare och -fasad, alla enhetligt brunlaserade i en kombinerad gotisk- och jugendinspirerad stil. Även hans övriga inventarier, såsom dopfunten, psalmnummertavlorna och kollektbössan, är av betydelse för helhetsintrycket. Till sist ska nämnas armaturerna från samma tid; ljuslampetterna, plafonderna under orgelläktaren och de pregnant utförda mässingskronorna, en belysning som förstärker kyrkorummets autenticitet.

Rekommendationer

- Kyrkogården karakteriseras av omväxlande gräsbesådda och grustäckta, klippta och oklippta, uppluckrade och mer sammanhållna ytor. En Vård- och underhållsplan för kyrkogården bör tas fram, som ger stöd i att förvalta anläggningen ur ett kulturvårdsperspektiv.
- Säteritaket med italian och lanternin ger kyrkan en ovanlig karaktär som bör värnas. Exteriört bör varsamhetskrav även gälla de välbearbetade portikerna.
- Interiört bör värnas Wåhlins välbevarade inredning. Eventuella nya objekt bör sättas in varsamt, så att kyrkorummets sammanhållna karaktär inte påverkas.

Skydd m.m.

Kyrkan och kyrkogården skyddas som kyrkligt kulturminne enl. 4 kap. kulturmiljölagen. Kyrkan och kyrkotomten ligger inom registrerad fornlämning Billeberga 27:1. Fornlämningen utgör Billebergas gamla bytomt och skyddas enl. 2 kap. kulturmiljölagen. Kyrkoanläggningen ligger inom riksintresse för naturvården Saxån- Braån.

Källor och litteratur

Kyrkorivningar och kyrkobyggen i Skåne 1812- 1912, Siegrun Fernlund, akademisk avhandling vid Konstvetenskapliga institutionen vid Lunds Universitet, 1982

Skåne, Landskapets kyrkor, red. Markus Dahlberg, Riksantikvarieämbetet, (utkast) opublicerad 2012

Sockenkyrkorna – kulturarv och bebyggelsehistoria, Riksantikvarieämbetet, 2008

Söderåsbygden från ovan, Bertil Hagberg, 2011, Ängelholm

Underhållsplan för Billeberga kyrka 2010-10-01, ItArk Arkitektkontor (2010), Helsingborg

<http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>, Riksantikvarieämbetet Fornsök, hämtad 2015-03-11

<http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/search.html>, Lantmäteriet, hämtad 2015-03-11

<http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/landskapsvard/kulturmiljoprogram/sarskilt-vardefulla-kulturmiljoer-i-skane/svalov/Pages/Svalov.aspx>, hämtad 2015-03-09

Intervju med representanter från Svalövbygdens pastorat, möte 2015-03-17

Övriga uppgifter

Denna rapport, en kulturhistorisk karakteristik och bedömning av Billeberga kyrka, Rönnebergs kontrakt, har upprättats av:

Karl Johan Kember (handläggare),

Arkitekt SAR/MSA, Certifierad sakkunnig avseende kulturvården

JAIS arkitekter AB, Sundstorget 3, 251 21 Helsingborg, 042-14 92 30, www.jais.se

Inventeringsdatum: 2015-02-11

Färdigställd rapport: 2015-06-26